

Merja Minkkinen

YTT, Dooris-lehden toimitussihteeri, Helsinki

Työläisnaisesta Doorikseen: 110 vuotta sosialidemokraattisia naisten lehtiä

Suomen työläisnaisten liitto perustettiin vuonna 1900. Ajatus omasta äänenkannattajasta oli esillä jo liiton ensimmäisessä edustajakokouksessa Helsingissä. Martta Salmela-Järvisen, *Toveritar*- ja *Tulevaisuus*-lehtien pitkäaikaisen päätoimittajan mukaan ”kuitenkaan ei silloin vielä rohjettu ajatella sellaisen perustamista, vaan tyydyttiin toivomukseen, että kukin naisosasto paikkakunnallaan kehoittaisi naisia enemmän kirjoittamaan sanomalehtiin. Liittohallinnolle jätettiin toivomus, että se tekisi voitavansa saadakseen naisavustajia työväen lehdille.”¹

Myös Sos.dem. Työläisnaisliiton historiankirjoittajan Sylvi-Kyllikki Kilven mukaan ”oltiin tyytymättömiä työväenlehtiin, jotka eivät tarpeeksi kiinnittäneet huomiota naisten harrastuksiin. Arveltiin, että jos työväenlehdissä olisi naistoimittajia, niin ne ehkä osaisivat naisille paremmin kirjoittaa ja kohtelisivatpa ymmärtävästi ja sääliävästi naisavustajien lehdille lähettämiä sepustuksia. Mutta ennenkuin naistoimittajia ilmaantuisi, olisi osastojen valittava sopiviksi katsomiaan henkilöitä työväenlehtien kirjeenvaihtajiksi.”²

Keskustelu jatkui Työläisnaisliiton toisessa liittokokouksessa Turussa vuonna 1902. Liiton sihteeri Maria Laine piti palopuheen työläisnaisten oman lehden tarpeellisuudesta. Kokousta seurannut lehtimies Anton Huotari kuvasi tilannetta näin: ”Mutta kun Laineen Maija oli musertavasti todistanut, kuinka puoluelehtienkin toimituksissa irvistellään naisten kirjoituksille ja repäisevällä tavalla huudahtanut ’mitä nainen tahtoo, sitä tahtoo jumalakin!’ niin kohta tahtoi jumala, että kokouksen enemmistö oli oltava lehtihankkeen takana.”³

Kokous valitsi toimikunnan, jonka tehtävä oli tiedustella yhdistyksiltä, halusivatko ne, että lehti perustetaan. Marraskuun 3. päivänä 1902 saatiin painosta viisi kappaletta *Yhteistyö*-lehden näytenumeroita, joista yksi vietiin ajan käytännön mukaisesti painoylihallituksen sensuroitavaksi. Salmela-Järvisen mukaan ”sieltä saatu tuomio oli lyhyt ja mutkaton: sellaista lehteä ei saa julkaista.” Viipurin ja Talikkalan naisyhdistyksillä oli parempi onni: ne julkaisivat vuonna 1902 näytenumeron *Naisten lehdestä*. Vuonna 1904 ilmestyi *Kevätesikoinen* -lehden näytenumero ja 1906 näytenumero *Kansan nainen* -lehdestä. Sensuurin ja vähäisten resurssien vuoksi nämä jäivät kuitenkin kertaluotoisiksi yrityksiä.⁴

Työläisnainen – vaatimaton, mutta rohkea ja voitonvarma

Tammik. 10 p. 1907 N:ot 1—2

TYÖLÄISNAINEN

SOSIALIDEMOKRATISEN NAISLIITON ÄÄNENKANNATTAJA

Ilmestyy Helsingissä kerran viikossa

Vastaava toimittaja:
MIINA SILLANPÄÄ
Konttori: Antink. 20. Avoimna klo 10—2, 6—8.

1 vuosikerta

TYÖLÄISNAINEN,

Suomen sosialidemokratisen naisliiton äänenkannattaja ilmoitetaan täten tilattavaksi vuodeksi 1907. Se ilmestyy joka torstai Helsingissä Työmiehen illanvieton kokoisena ja 8 sivuisena.

Työläisnainen tulee valvomaan työluokan naisten valtiollisia ja taloudellisia oikeuksia ja taistelemaan heidän aineellisten ja henkisten pyrkimystensä puolesta. Tässä tehtävässä on sen ohjelma sama kuin sosialidemokratisen puolueen. Asettuen tinkimättömän luokataistelun kannalle tulee se seuraamaan päivän politiikkaa ja siinä edustamaan puoluetietoisten työläisnaisten ajatustapaa, vaatien itsevaltiuden ja rahamahdin syrjäyttymistä kansanedustuksen tieltä.

*Työläisnainen koettaa temmata maamme työluokan naiset yhä lukuisimpina kansainvälisen köyhälistönaisliikkeen taistelurintamaan. Se tulee tekemään voitavansa saadakseen heidät käyttämään uusia valtiollisia oikeuksiaan asemansa parantamiseksi. Sen vuoksi ker-
too se naisosastojen, naisten vaalipiirien ja toimikuntien toiminnasta sekä yleensä seuraa työläisnaisliikettä koti ja ulkomailla.*

Työläisnainen tulee sisältämään kirjoituksia työväen suojelulainsäädännöstä, naisten osanotosta kansalliseen toimintaan, koulu- ja kasvatuskysymyksistä, maalaisnaisten asemasta, palkolliskysymyksestä y. m. työläisnaisten harrastamista asioista.

Työläisnainen tulee seuraamaan naisten ammatilista järjestymistä ja tekemään voitavansa naisten ammattiliikkeen edistymiseksi.

Työläisnainen lähtee taipaleelleen ahtaissa olosuhteissa, vaan kun sen perustajia elähdyttää innostus aatteeseen ja sen avustajiksi ovat lupautuneet järjestömme tunnetuimmat naiset, niin rohkenee se tarjoutua kaikille raatajanaisille liittolaiseksi luomaan köyhälistölle valoa koteihin ja tulevaisuuden toivoa sydämiin.

Toimitus.

Tervehdys!

*Pilvet peittää ajan taivaan
Synkkä sorretun on elo.
Nähtyy itkuhun ja vaivaan
se ken onneaan ei velo.*

*Työläissisko, sorron paino
ikeenä on harteillasi.
Vallassa on viha, vaino.
Etsi, etsi oikeuttasi!*

*Nouse! Äänes kaikukokon:
tahdon auki valon ukset.
Vääräys maasta loppukohon,
pois jo sorto, teloitukset.*

*Sisko riveihimme tulos,
käsi käteen lujaan liitä.
Työt' on paljon, avuks' ollos
siunaus se koituu siitä.*

*Näinpä sua tervehtäen
uusi lehtes astuu valoon.
Kohotteeksi köyhän väen
käy se taistelohon jaloön.*

*Taistosisko, nostamasi
on tää lehti »Työläisnainen».
Siksipä sun tulkkinasi
aina olkohon se vainen.*

— — — — —

Jumala on kyllin kauvan saanut kantaa synn yhteiskunnallisista epäkohdista. Jo on aika rehellisen ihmisjärjen ottaa vastataksaan olevista oloista ja siihen pyrkii sosialidemokratia.

Viktor Larsson.

Kuinka voisi näissä (uskonnon) asioissa toinen sielu sitoa uskonsa käskyllä toisen sielun. Ihmisen sielu seisoo näissä asioissa yksin omalla pohjallaan. Vaa tämä on siksi meidän uskomme, että se avaa parhaimman sielussamme herälle.

Gustaw Frensen.

Tilaushinnat Suomessa:

Koko vuosi	Smk 4: —
Puoli	2: —
Yksityisnumeroita	—: 10
Amerikassa koko vuosi	1 doll. 25 cent.
» puoli	65 »
Venäjällä koko vuosi	1 rupl. 75 kop.
» puoli	90 »

Työläisnainen 1–2/1907. Kuva: Työväenliikkeen kirjasto.

Vuoden 1906 edustajakokouksessa toimikunnan puheenjohtaja Maria Laine selosti lehtihanketta todeten, että lehteä ei ole voitu perustaa, koska ilmestymislupaa ei ole saatu. Kokous päätti ehdottaa Palvelijainliitolle, että Työläisnaisten liitto ottaisi haltuunsa vuodesta 1905 ilmestyneen *Palvelijatarlehden* ja ryhtyisi julkaisemaan sitä *Työläisnainen* -nimisenä. Uutta lehteä varten perustettiin osuuskunta, jonka osuudet maksoivat viisi markkaa kappale.⁵ Marraskuussa 1906 ilmestynyt näytenumero luonnehti lehden linjaa ja tavoitteita nöyrästi, mutta kunnianhimoisesti:

”Työläisnainen, joka alkaa ensivuoden alusta säännöllisesti ilmestyä kerran viikossa jatkona Palvelijatarlehdelle ilmestyy nyt ensikerran uudessa muodossa. Vaatimattomana se asettuu kilpailun taistelutantereelle anoen itselleen vanhempien veljien suopeaa suosiota. Onhan työläisnaiset aina tottuneet luottamaan omiin voimiinsa, aina lapsuudesta saakka pyrkineet itse elättämään itsensä, koska heillä ei ole ollut vanhempien perintöä. Siksi nytkin lähtee ’Työläisnainen’ rohkeana, uskaliaana ja voiton varmana ulos avaraan maailmaan, toivoen, että siellä tapaa henkilöitä, jotka sitä ymmärtävät ja jotka ovat saman hengen lapsia kuin hän itsekin.”⁶

Palvelijatarlehden (1905–1906), Työläisnaisen (1907–1916) ja Toverittaren (1922–1943) vastaavana toimittajana toimi Miina Sillanpää, naisliiton pitkäaikainen puheenjohtaja. Yksi syy Sillanpään valinnalle saattoi olla hänen naimattomuutensa: vuoteen 1930 asti naimisissa olevat naiset olivat miestensä holhouksen alaisena, eivätkä voineet toimia vastaavina toimittajina. Sillanpään kirjoitukset käsittelivät lähinnä palvelijatarten oikeuksia ja naisten ammatillisen järjestymisen tärkeyttä, mutta myös eduskunnan ja valtakunnanpolitiikan ajankohtaisia kysymyksiä.

Työläisnaisen ensimmäisenä toimitussihteerinä toimi kansanedustaja ja runoilija Hilja Pärssinen, joka käytti kirjailijanimeä Hilja Liinamaa-Pärssinen. Kymmenen runokokoelmaa julkaissut Pärssinen oli sujuvasanainen kirjoittaja, joka osasi myös ruotsia, saksaa ja englantia. Hän tunsikin henkilökohtaisesti Saksan työväenliikkeen keskeisen naisteoreetikon Clara Zetkinin, jonka kirjoituksia julkaistiin Pärssisen kääntäminä Työläisnaisessa, samoin kuin ruotsalaisen kirjailijan ja kasvatustieteilijän Ellen Keyn ajatuksia. Kolmas usein siteerattu ajattelija oli venäläinen Aleksandra Kollontai, vallankumouksellinen feministi, myöhemmin neuvostopoliitikko ja diplomaatti, joka vuosina 1908–1914 oli maanpaossa Euroopassa ja valmisti muun muassa naisten kongressia Wienissä.

Maria Lähteenmäki on kiinnittänyt huomiota siihen, että *Työläisnaisessa* pidettiin alusta lähtien esillä kansainvälistä näkökulmaa.⁷ Lehti seurasi naisten äänioikeustaistelua ja muita tasa-arvokysymyksiä erityisesti Pohjoismaissa ja muualla Euroopassa, mutta myös Yhdysvalloissa, Venäjällä, Australiassa, Intiassa ja Kiinassa. Lehdellä oli kirjeenvaihtajia ainakin Ruotsissa, amerikansuomalaisten parissa ja Saksassa.

Suomessa seurattiin tiiviisti Ruotsin sosialidemokraattisten naisten *Morgonbris*-lehteä ja tanskalaisten *Kvinden*-lehteä. Tärkeä esikuva oli myös Saksan sosialististen naisten julkaisu *Die Gleichheit* (Yhdenvertaisuus, perustettu 1891), jonka levikki kohosi parhaimmillaan yli 100 000 kappaleen.

Kieltolakipropagandaa ja kodinhoito-ohjeita

Työläisnaisen Kevätlehti VII (1913). Kuva: Työväenliikkeen kirjasto.

Varsinkin alkuvuosinaan Työläisnainen oli vahvasti luokkatietoinen ja arvosteli porvarillisten naisten, kuten "Marthojen" ja Valkonauhaliiton, hyväntekeväisyshankkeita.⁸ Lehti vaati kieltolakia, prostituution kieltämistä, äitiysvakuutusta ja aviottomien äitien aseman parantamista. Venäläistämistoimia ja poliittiseen

toimintaan kohdistuvia rajoituksia vastustettiin aktiivisesti, vaikka selkeää tavoitetta Suomen itsenäisyydestä ei vielä esitetty.

Työläisnaisessa oli runsaasti kaunokirjallisuutta, kuten runoja, novelleja ja jatkokertomuksia. Myös maailmankirjallisuuden klassikkoja esiteltiin usein; tällaisia nimiä olivat muun muassa Maksim Gorki, Leo Tolstoi, August Strindberg, Jack London, Anatole France ja Seneca. Joskus julkaisuun liittyi lehden (käytännössä toimitussihteerin) huomautus, ettei Työläisnainen hyväksy kirjailijan maailmankatsomusta, mutta yleissivistyksen nimissä haluaa tutustuttaa lukijat tällaisiinkin ajattelutapoihin. Naiskirjailijoista olivat esillä muun muassa Hella Wuolijoki ja Ain' Elisabeth Pennanen.

Kodinhoito- ja ruoanlaitto-ohjeita julkaistiin palstantäytteenä, käsityömalleja ja -kaavoja lähinnä juhlanumeroissa. Asiasta käytiin periaatteellista keskustelua vuoden 1912 liittokokouksessa. Silloin ”hallinnon puolesta ehdotettiin kokoukselle kysymys: olisiko suotavaa, että vastedes ruvettaisiin lehdessä julkaisemaan käsityömalleja joko kerran kuukaudessa tai harvemmin. Asiasta syntyi kiivas keskustelu, jossa toiset kannattivat sitä ja toiset vastustivat, jotkut taasen olisivat sallineet näitä julaistavan erikoisjulkaisuissa, kuten kevät ja joululehdissä. Päätökseksi tuli, ettei Työläisnaisessa eikä muissakaan julkaisuissa vastedes käsityömalleja julaista.”⁹

Tavoitteet olivat kunnianhimoisia; jo loppuvuodesta 1908 lehti julkaisi seuraavan vetoomuksen:

”Sosialidemokratian pysyvä menestys lasketaan sen mukaan, miten paljon levenevät lehdet, miten paljon on itsetietoista aikaansa seuraavaa joukkoa, johon voidaan luottaa. Meillä on työväen lehdet viime aikoina levinneet sangen ilahduttavassa määrässä, ja hedelmät näkyvät myöskin. Työtaisteluissa on työväki useimmiten voittanut, palkat on saatu jossain määrin tasottumaan, ja yhä harvemmin ilmenee lakonrikkureita miesten työalalla. Mutta entä naisten?

Työläisnaista on levinnyt verrattain vähän. Järjestäytyneitä naisia on ammattijärjestöissä ainoastaan parituhatta, joka on mitättömän pieni prosentti verrattuna miten paljon heitä työskentelee ansiotyössä. Verrattaessa palkkoja näkyy myöskin tulos järjestyneen ja järjestäytymättömien ansiosta ja työpäivän pituudesta. Naiset ovat auttamattomasti jäljellä oikein pitkän matkan.

Eikö meidän nyt ole ponnistettava suuremmalla tarmolla eteenpäin. Ensiksi täytyy saada enempi tilaajia Työläisnaiselle, sillä jos ei ole harrastusta oman äänenkannattajankaan levittämiseen niin ammatillinenkin harrastus on laimeaa. Saksan työläisnaisten lehti levenee yli 70,000, entä meidän? Ammattiosastot ryhtykää tarmokkaaseen toimenpiteeseen jäsenlukunne kartuttamiseksi ja samalla levittääkää lehteä. Valitkaa osastossanne asiamiehiä ja toimikaa jokainen kohdastanne, muistakaa yksimielisyyden suurta voimaa. Työläisnaiselle toimikaamme 10,000 tilaajaa.”¹⁰

Salmela-Järvisen mukaan Työläisnainen ”sai aluksi huomattavan levikin: mainitaan sen ensimmäisenä vuotena olleen n. 4000 kpl., erikoisnumeroita saatettiin levittää jopa 10 000 kpl:n painoksina.” Levikki alkoi kuitenkin vähitellen laskea. Työläisnaisen taloudellinen tilanne oli jatkuvasti vaikea, sillä osuuskunnan viiden markan osuuksilla ei saatu kerätyksi riittävän suurta pääomaa. Osastot järjestivät silloin tällöin lehden tueksi iltamia tai lahjoittivat varoja lehden hyväksi. Lehti saattoi kuitenkin pysyä pystyssä ainoastaan lähellä olevien henkilöiden uhrautuvan työn avulla, jota tavallisesti tehtiin ilman palkkaa tai hyvin vähäisestä korvauksesta.¹¹

Toveritar – työläiskotien perhelehti***Naistenpäivä – Vaalinumero***

Toveritar 4-5/1924. Kuva: Työväenliikkeen kirjasto.

Kansalaissodan aikana Työläisnaisen ilmestyminen keskeytyi. Vuoden 1919 edustajakokouksessa päätettiin, että lehteä aletaan taas julkaista, ja se alkoi ilmestyä vuoden 1920 alusta. Naisliiton jako kahteen keskenään taistelevaan poliittiseen leiriin kansalaissodan jälkeen näkyi kuitenkin myös Työläisnaisessa. Jo vuoden 1920 aikana lehti jäi liitossa enemmistön vallanneiden kommunistien haltuun.¹² Vuoden 1921 ensimmäisessä numerossa Työläisnainen ilmoitti olevansa ”Sosialististen naisten lehti” aiemman ”Sosialidemokratisen naisliiton äänenkannattajan” sijasta.¹³

Sos.dem. naiset ryhtyivät heti Työläisnaisen johdosta erottuaan puuhaamaan omaa lehteään. Toveritar alkoi ilmestyä vuoden 1922 alusta lähtien kerran kuukaudessa, ja vuoden 1926 edustajakokouksessa päätettiin, että se alkaa ilmestyä vuoden 1927 alusta lähtien kaksi kertaa kuussa.¹⁴

Vuoden 1929 edustajakokouksessa lehteen vaadittiin enemmän kaunokirjallisuutta, talousneuvoja ja kevyttä aineistoa. Marja Lehdon mukaan myös 1930-luvulla lehteen ”vaadittiin lisää kevyttä aineistoa, kaunokirjallisuutta ja käsityöohjeita. Ero vanhan työväenliikkeen aikoihin, jolloin jyrkästi oli torjuttu ajatus työväenlaulun välittämistä naisille kaunokirjallisuuden muodossa, koska poliittinen teksti oli heille liian raskasta, oli tuntuva.”¹⁵

Väite siitä, että vanhan – siis kansalaissotaa edeltävän – työväenliikkeen aikana olisi vierottu kaunokirjallisuutta, ei Työläisnaisen osalta täysin pidä paikkaansa, koska kirjallista aineistoa oli lehdessä runsaasti. Sen sijaan eroja löytyy lehden naiskuvassa ja siinä, miten naisen ensisijainen tehtävä nähtiin. Missä Työläisnainen korosti luokka-asemaa ja poliittista taistelua, siinä Toveritar painotti perhettä ja äitiyttä, mitä jo lehden alaotsikko ”työläiskotien perhelehti” kuvastaa.

Äitiyttä ja naisen hoivaroolia alettiin korostaa myös kuvituksessa. Jos Työläisnaiselle tyypillinen kuvasymboli oli lippua tai soihtua kantava Vapauden jumalatar, Eugène Delacroix’in klassisen maalauksen (1830) mukaisesti, Toverittareissa se oli lastansa hoivaava tai sureva Madonna, lähes uskonnollisen hyveellinen, kärsivä ja uhrautuva äitihahmo.

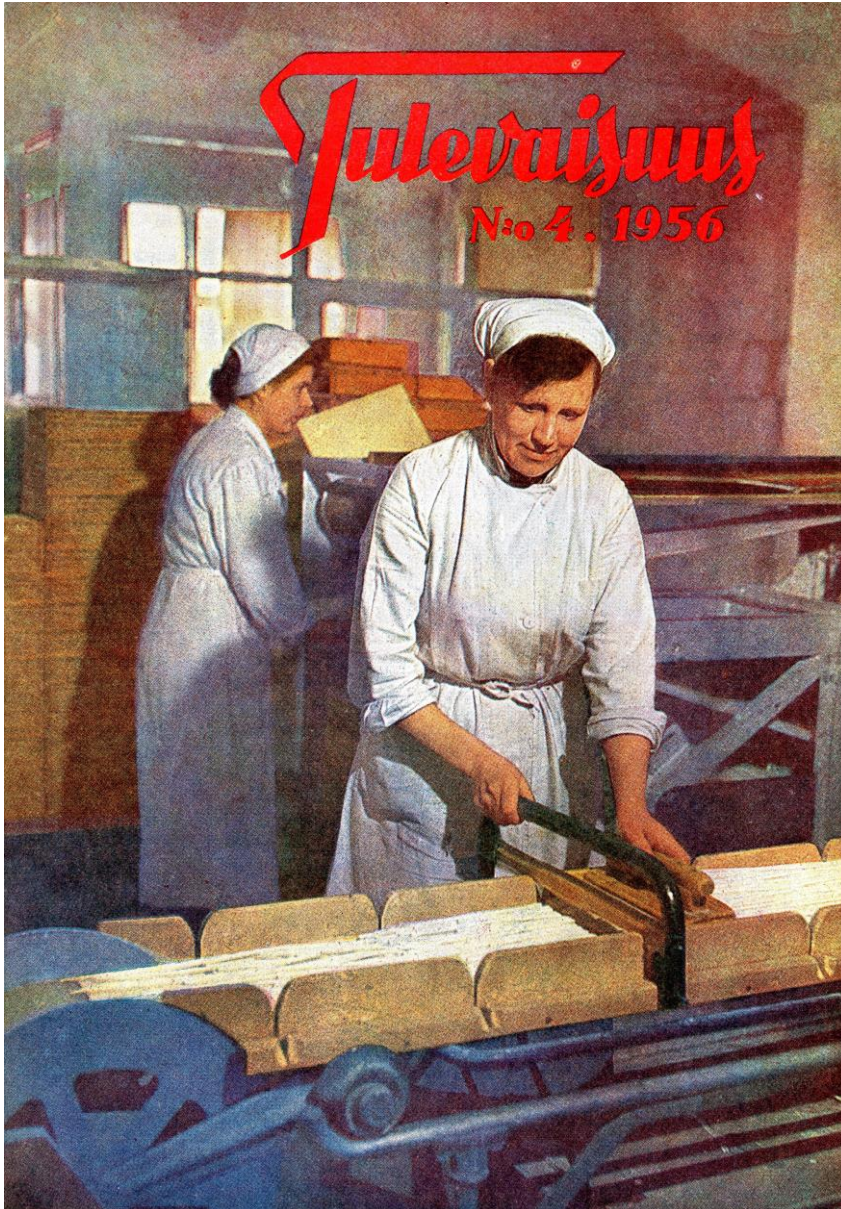
Näyttävimpiä yrityksiä profiilin nostamiseksi olivat naisliiton Helsingin Työväentalolla vuonna 1935 toteuttama Asuntokulttuurinäyttely ja siihen liittyvät Toveritar-lehden kaksi teemanumeroa (Asuntokulttuurinumero, 5-6/1935 ja Uusi asuntokulttuurinumero, 7/1935). Molemmat teemanumerot saivat runsaasti huomiota myös porvarillisessa julkisuudessa, ja omat lehdet ylistivät niitä innokkaasti, kuten porilainen *Uusi Aika* arviossaan:

”Tällä numerollaan on ’Toveritar’ lyönyt entiset ennätyksensä. Se on näet ennenkin ollut alallaan täysin moderni ja kiintoisa, mutta tämä erikoisnumero on todellakin erikoinen sekä sisältönsä että kuvituksensa puolesta. Sanoin ja kuvin, samalla pirteästi ja hauskesti, mutta myös arvokkaasti ja asiallisesti siinä käsitellään nykytärkeätä asuntokysymystä eri puolilta. Osoitetaan, minkälaisia työläistenkin asuntojen pitäisi olla ja minkälaisia ei, sekä esitetään eri asuntotyyppien valo- ja varjopuolet niinhyyvin ulkoa kuin sisältäkin.”¹⁶

Tämä ei kuitenkaan ole koko kuva Toverittaren tai Sos.dem. naisliiton linjasta maailmansotien välillä. Lehdessä käsiteltiin nykyäänkin ajankohtaisia kysymyksiä, kuten perhesuunnittelua (käytännössä kunnallista ehkäisyneuvontaa), lasten päivähoitoa (joka tuolloin ei ollut yleistä, subjektiivisesta oikeudesta puhumattakaan), miesten ja naisten palkkaeroja sekä varsin arkaluontoista aihetta: naimattomuutta ja yksinäisen, perheettömän naisen asemaa.

Toveritar 7/1935. Kuva: Työväenliikkeen kirjasto.

Tulevaisuus: politiikkaa, muotia ja ruokareseptejä

Tulevaisuus 4/1956. Kuva: Työväenliikkeen kirjasto.

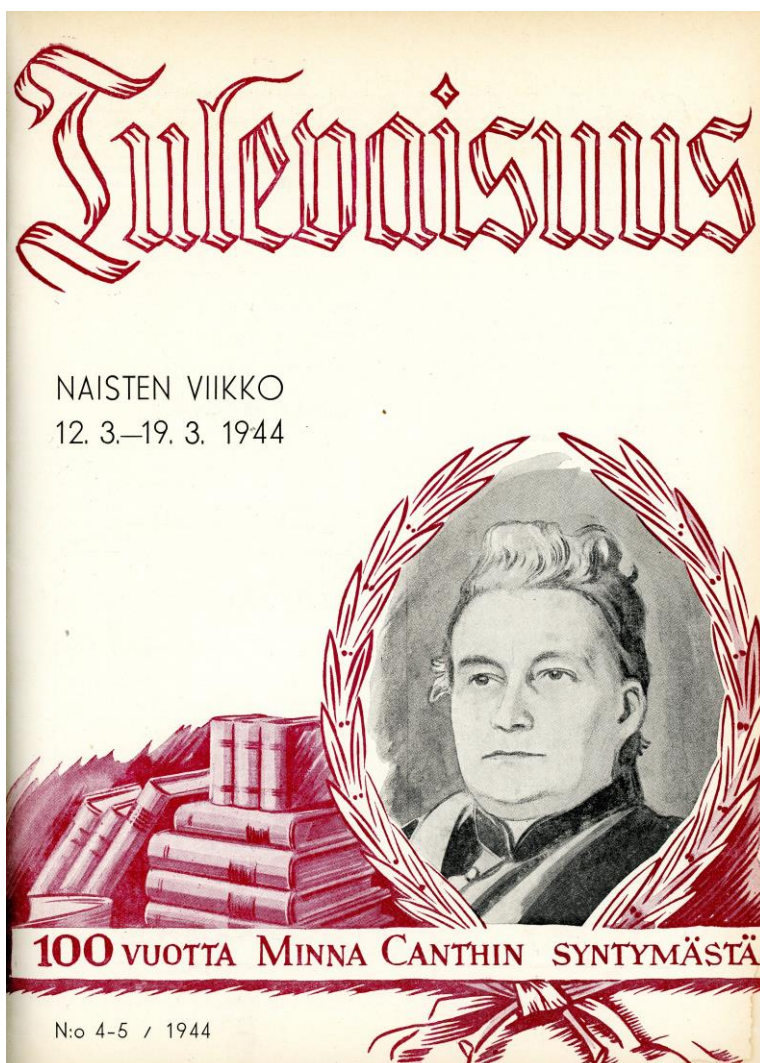
Jo ennen talvisotaa ja välien kiristymistä Neuvostoliiton kanssa Toveritar-nimeä alettiin pitää epäonnistuneena. Jatkosodan aikana vaatimukset voimistuivat, ja vuoden 1944 alusta lehden nimeksi tuli *Tulevaisuus*. Lehden kolmannessa numerossa nimimerkki Tilaja tiedusteli, ”miksi ei ’Toveritar’ saanut olla edelleen ’Toveritar’?” Toimitus vastasi seuraavasti:

”Kauniin toveritar-sanan vika on siinä, että se vaikuttaa venäläis-peräiseltä, jo koska maamme on parhaillaan sodassa mainitun maan kanssa, eivät useat lukijat halua tilata eivätkä myöskään kaikki ilmoitusten antajat hakua käyttää ilmoituslehtenään lehteä, jolla on tällainen nimi. Vaikkakaan ei ole

meidän Toverittaremme syy, että venäläiset eivät ole juuri nyt maassamme erityisen hyvässä 'kurssissa', on tämä nimi saanut nyt väistyä yllämainituista syistä uuden nimen tieltä. ”¹⁷

Salmela-Järvisen mukaan ”nimenmuutos oli onnistunut toimenpide, sillä sen jälkeen ja kun vielä ulkoasua ja sisältöä on edelleen kehitetty ja paranneltu, on levikki saatu moninkertaiseksi siitä, mikä se oli liikkeelle lähdetessä.”¹⁸ Marja Lehdon mukaan ”liiton äänenkannattajan osalta, jonka nimi vuoden alusta oli muutettu Tulevaisuudeksi, oli tehty uusia suunnitelmia: jokaisessa numerossa varattiin tietty osuus muodille ja ruokaresepteille. Tärkeänä pidettiin myös, että jokaiseen lehteen voitaisiin hankkia kuvitettuja haastatteluja työväenliikkeessä tunnettujen henkilöiden tai tunnettujen taiteilijoiden kodeista ja perhe-elämästä.”¹⁹

Perinteinen koti-perhe-avioliitto -ajattelu oli Tulevaisuuden ja pitkälti myös naisliiton linja 1940- ja 50-luvuilla. 50-vuotisjuhlansa kunniaksi Tulevaisuus järjesti Nainen tänään -näyttelyn, jossa yleisö ”sai kokea kodinhoitoon, kauneuteen ja vaatetukseen liittyviä havaintoesityksiä”. Suuren suosion saaneen näyttelyn avajaisissa 1.12.1956 kutsuvieraana oli muun muassa presidentin rouva Sylvi Kekkonen.²⁰

Tulevaisuus 4-5/1944. Kuva: Työväenliikkeen kirjasto.

Aikamme Kuvastin – kotien, perheiden ja naisten lehti

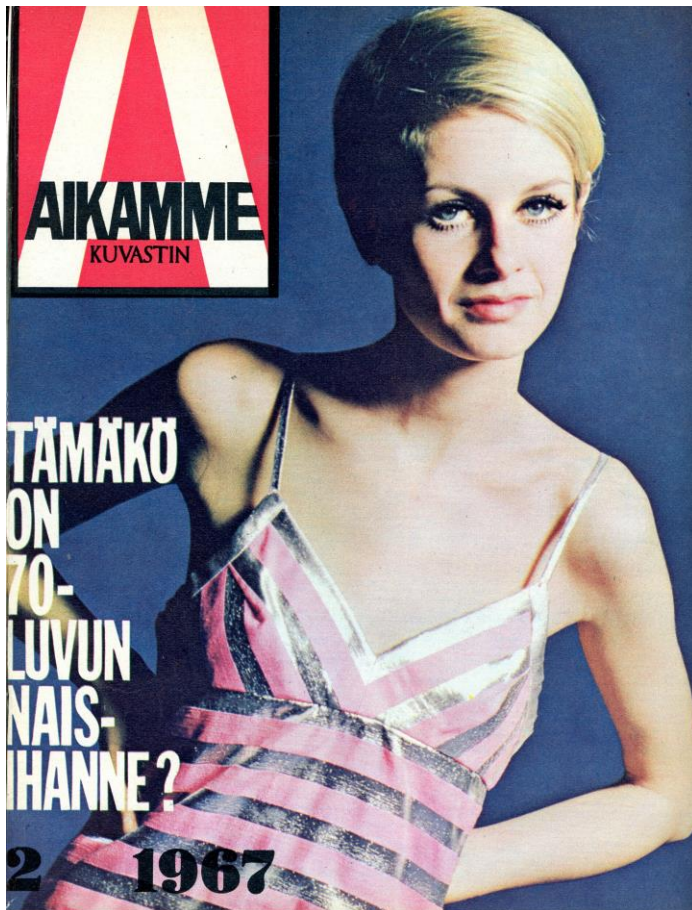
Aikamme kuvastin 8/1963. Kuva: Työväenliikkeen kirjasto.

Sos.dem. Naisliitto siirtyi Sos.dem. puolueen hajaannuksessa vuonna 1957 skogilaisen vähemmistön, eli TPSL:n, jäseneksi. Tulevaisuus-lehden julkaiseminen jäi Sos.dem. Naisliitolle, ja lehti jatkoi ilmestymistään vuoteen 1973 saakka. Enemmistöön kuuluneet naisyhdistykset perustivat vuonna 1959 Sos.dem. Naisten Keskusliiton, jonka lehti, *Aikamme Kuvastin*, alkoi ilmestyä syksyllä 1962 ja muuttui säännöllisesti ilmestyväksi vuonna 1963.

Lehden julkaisijaksi tuli kuitenkin Kotien Puolesta Keskusliitto, eikä ”sosialidemokratia” esiintynyt lehden nimessä, eikä juuri sisällössäkään. Näytenumerossaan *Aikamme Kuvastin* totesi olevansa ”kotien, perheiden ja naisten lehti”. Se täsmensi linjaansa seuraavalla melko epämääräisellä ohjelmalla:

”Nykyajan elämä on monimuotoista. Uljaat ihmiset valloittavat avaruutta päätähuimaavin saavutuksin. Tekniikka edistyy valtaisa vauhtia. Uudet keksinnöt luovat uusia mahdollisuuksia. Joskus tuntuu siltä kuin ihminen pienine iloineen ja suruineen kokonaan unohtuisi suurten tapausten ja asioiden mylläkössä. Kuitenkin ihminen on kaiken teknillisenkin edistyksen alullepanija ja vireilläpitäjä. Ihminen ei vain elä yksinomaan suurissa asioissa, jos pidämme teknillistävää maailmankuvaamme ’suurena’, vaan elää omaa ’pientä’ elämäänsä ihmisenä ihmisten joukossa. Kodit ja perheet ovat edelleen ihmisten elämän perusteena. Ihmisten väliset suhteet muodostavat jokapäiväisen elämän tärkeän osan. Tämä jokapäiväinen elämä kamppailuineen, voittoineen ja tappioineen, monipuolisena, värikkäänä ja arvokkaana, on ’Kuvastimme’ peilattavana.”²¹

Marja Lehdon mukaan *Aikamme Kuvastin* jatkoi Tulevaisuuden 40-luvulla hahmottelemaa epäpoliittista linjaa. Liitossa oli tosin esitetty, ettei uutta lehteä perustettaisi, vaan pyritäisiin sen sijaan kehittämään puolueen *Sosialistista Aikakauslehteä* omien vaatimusten mukaiseksi. Ajatusta oli kuitenkin vastustettu sillä perusteella, että Sosialistinen Aikakauslehti olisi naisille liian asiapitoinen ja raskas.²²

Aikamme kuvastin 2/1967. Kuva: Työväenliikkeen kirjasto.

PikkuSiskosta Doorikseen

Dooris 1/2015. Kuva: Työväenliikkeen kirjasto.

Naisliitot yhdistyivät Sosialidemokraattiset Naiset – Socialdemokratiska kvinnor -järjestöksi vuonna 1979. Tuolloin molempien lehdet, *Tulevaisuus* ja *Aikamme Kuvastin*, olivat jo lakanneet ilmestymästä. Naisliiton perustamiskokouksessa oli sovittu, etteivät naiset julkaise omaa lehteään. Kielto ei kuitenkaan koskenut jäsenkirjeitä ja koulutusmateriaalia.

A5-kokoinen, koneella kirjoitettu ja monistettu *PikkuSisko* alkoi ilmestyä vuonna 1985. Naisliitto julkaisi myös *Tietosisko*-aineistoja ja *Kansainvälistä Bulletinia*. Vaalien yhteydessä jaettiin isoinakin painoksina *Punahilkka*-lehteä. Tarja Halosen presidenttivaalikampanjassa vuonna 2000 Punahilkalla oli tärkeä rooli – silloisen tiedotussihteerin Merja-Hannele Vuohelaisen mukaan lehti lähes revittiin jakajien käsistä.²³

Oman äänenkannattajan uusi perustaminen onnistui vuonna 2008 Minna Canthin ja tasa-arvon päivänä, jolloin *Dooris*-lehden ensimmäinen numero ilmestyi. Nimi viittasi paitsi Nobel-palkittuun kirjailijaan Doris Lessingiin, myös J. Karjalaisen lauluun, jonka päähenkilö on itsenäinen, oman arvonsa tunteva reissunainen.

Dooris oli toiminnanjohtaja Merja-Hannele Vuohelaisen mukaan tarkoitettu yhdyssiteeksi erityisesti nuorille naisille suunnatulle Dooris-verkostolle²⁴, mutta toiminta ei ottanut kunnolla tulta. Perinteisempään tyyliin tottuneille jäsenille Dooriksen räväkkä ja avoimen feministinen linja saattoi aluksi olla hieman rankka: ”Dooris on feministeille, kaappifeministeille, profeministeille, ekofeministeille, radikaalifeministeille, anarkofeministeille, naisille, miehille, transsukupuolisille, tuleville feministeille – eli aivan kaikille.”²⁵

Vuoden 2015 eduskuntavaalien tappion jälkeen ollaan kuitenkin samassa tilanteessa kuin monta kertaa aiemmin *Dooriksen* ja sen edeltäjien historian aikana. Kesäkuussa 2015 liiton hallitus keskusteli lehden tulevaisuudesta ja totesi: ”Muutoksia tarvitaan, jotta lehdestä tulisi taloudellisesti kannattava. Kokouksessa päätettiin painaa yksi *Dooris* nykyisellä konseptilla. Sen jälkeen hallitus tekee päätöksen lehden jatkosta. Vaihtoehtoina on lehden kehittäminen tai lehden lakkauttaminen.” Näillä näkymin *Dooriksen* 110-vuotisjuhlanumero (2-3/2015) on siis myös lehden viimeinen.

Viitteet

-
- ¹ Martta Salmela-Järvinen. Työläisnaiset nousevat poliittiseen toimintaan. Teoksessa *Työn naisten juhluvuosi*. Sosiaalidemokraattinen Työläisnaisliitto, Helsinki 1950, 80.
- ² Sylvi-Kyllikki Kilpi. *Suomen työläisnaisliikkeen historia*. Kansankulttuuri, Helsinki 1953, 50.
- ³ Maria Lähteenmäki: *Vuosisadan naisliike. Naiset ja sosialidemokratia 1900-luvun Suomessa*. Sosialidemokraattiset Naiset, Helsinki 2000, 33–34.
- ⁴ Salmela-Järvinen 1950, 80.
- ⁵ Salmela-Järvinen 1950, 81.
- ⁶ Työläisnainen, näyttenumero 0/1906, marraskuu 1906.
- ⁷ Lähteenmäki 2000, 38.
- ⁸ ks. mm. Hilja Pärssinen 1906. Työläisnainen, näyttenumero 2, 1906. Pärssinen oli porvarillisen naisliikkeen tiukimpia kriitikoita, mikä näkyi hänen kirjoituksissaan *Työläisnaissessa* ja puheissaan, jotka hän piti eduskunnassa.
- ⁹ ”Työläisnaiselle 10,000 lukijaa.” Työläisnainen 15–16/1912.
- ¹⁰ Työläisnainen 51/1908.
- ¹¹ Salmela-Järvinen 1950, 81.
- ¹² mm. Salmela-Järvinen 1950, 82–83.
- ¹³ Työläisnainen 1/1921, kansisivu.
- ¹⁴ Salmela-Järvinen 1950, 82–83.
- ¹⁵ Marja Lehto. 80 vuotta sosialidemokraattista naistoimintaa. Teoksessa *Naisen työ – Sosialidemokraattinen naisliike 80 vuotta*. Sosialidemokraattiset Naiset, Helsinki 1980, 31.
- ¹⁶ lainaus Toveritar 7/1935.
- ¹⁷ Tulevaisuus 3/1944.
- ¹⁸ Salmela-Järvinen 1950, 83.
- ¹⁹ Lehto 1980, 39.
- ²⁰ Työläisnaisen tarina, 9.
- ²¹ Aikamme Kuvastin, näyttenumero 15.10.1962.
- ²² Lehto 1980, 42.
- ²³ Merja-Hannele Vuohelainen, suullinen tieto 2015.
- ²⁴ Ulpu Iivari. *Pannulappuja ja sosialismia. Ajankuvia Demarinaisten 110-vuotiselta taipaleelta*. Sosialidemokraattiset Naiset, Helsinki 2010, 63.
- ²⁵ Dooris-lehden kotisivuilta, 2010.